

باززنده‌سازی فضاهای باز اطراف رودخانه‌های شهری و نقش آن در کیفیت زندگی و امنیت شهروندان (مطالعه موردی: رودخانه انگدره در شهر گرگان)

حیدر لطفی* - دانشیار گروه جغرافیا، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران
حسین موسی‌زاده - دانشجوی دکتری، گروه علوم منطقه‌ای، دانشگاه اتوش لوراند، دانشکده علوم، بوداپست، مجارستان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۰۱

چکیده

رودخانه‌های شهری یکی از عناصر طبیعی در شهرها هستند و قابلیت هر شهر برای ایجاد فضاهای پُر جنب و جوش و موفق نظیر پارک‌های شهری در نظر گرفته می‌شوند. امروزه، از رودخانه‌ها به‌منزله یک ظرفیت بالا برای توسعه و برنامه‌ریزی شهری استفاده می‌شود. همچنین، رودخانه‌ها، با ایجاد فرصت‌های تفریحی، نظیر پارک‌ها، مدیریت شهری را در رسیدن به ایجاد امنیت بیشتر در فضاهای غیرقابل دفاع نزدیک می‌کنند؛ شکل‌گیری پارک ملت در کنار رودخانه انگدره در شهر گرگان یکی از این نمونه‌هاست. در همین راستا، مقاله حاضر با هدف ارزیابی متغیرها و شاخص‌های امنیت و کیفیت زندگی شهروندان در اطراف رودخانه انگدره در کنار پارک ملت شهر گرگان انجام گرفته است. این پژوهش از نظر روش توصیفی - تحلیلی و نوع آن کاربردی است. جمع‌آوری اطلاعات از طریق توزیع پرسش‌نامه در میان ۳۸۴ نفر به‌عنوان حجم نمونه انجام شد و با استفاده از آزمون‌های آماری T تک‌نمونه‌ای به تجزیه و تحلیل پژوهش پرداخته شد. نتایج پژوهش بیانگر آن است که میانگین کلی امنیت در پارک مورد بررسی ۲/۹۵ درصد است که نزدیک به حد متوسط قرار گرفته و شاخص‌های دسترسی فیزیکی، طراحی خوانا، روشنایی، امنیت فیزیکی، احساس امنیت، و آسایش محیطی در بُعد آلودگی محیطی (ایمنی، بهداشتی) با میانگین‌های ۳/۴۱، ۳/۰۷، ۲/۸۹، ۲/۸۵، ۲/۸۳ و ۲/۶۴ به ترتیب در وضعیت متوسط رو به پایینی قرار گرفته‌اند. در پایان نیز، با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت کیفیت زندگی و امنیت شهروندان در اطراف منطقه مورد پژوهش ارائه شده است.

واژگان کلیدی: امنیت، باززنده‌سازی، رودخانه انگدره، رودخانه‌های شهری، شهر گرگان، کیفیت زندگی.

مقدمه

عبارت «فضای سبز» کمتر از نیم قرن است که در فرهنگ و ادبیات شهرسازی جهان از جایگاه خاصی برخوردار شده است. این عبارت معانی و مفاهیم متعدد و وسیعی را دربر می‌گیرد. «منظور از فضاهای سبز شهری نوعی از سطوح کاربری زمین شهری با پوشش‌های گیاهی انسان‌ساخت است که هم واجد بازدهی اجتماعی و هم واجد بازدهی اکولوژیکی» است (دیناروندی و دیگران، ۱۳۹۲: ۷۶). اثرهای فضای سبز شهری از دیدگاه زیست‌محیطی شامل مواردی چون کاهش آلودگی هوا، کاهش آلودگی صوتی، بهبود شرایط زیست‌اقليمی در شهر، افزایش نفوذپذیری خاک، تأثیر مثبت بر چرخه آب در محیط زیست شهری، و افزایش کیفیت آب‌های زیرزمینی، همچنین کاهش گازهای گلخانه‌ای است که خود موجب جلوگیری از پیشروی آب اقیانوس‌ها و از بین رفتن زمین‌های کشاورزی و مناطق ساحلی، جلوگیری از پدیده خشک‌سالی، و حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری می‌شود. همچنین، فضای سبز می‌تواند به‌طور قابل توجهی دمای هوا را کاهش دهد و به تلطیف آن کمک کند و به‌عنوان بخشی از دید و منظر شهری پاسخ‌گوی نیازهای مادی و تأمین‌کننده ارزش‌های زیباشناختی در ارتباطات بصری و تصورات ذهنی مردم باشد (خلیل‌نژاد، ۱۳۸۹: ۶۵). رودخانه‌های شهری به هويت بسیاری از شهرها تعلق دارند و می‌توانند زمینه‌های مطلوب برای توسعه شهرنشینی باشند. همواره، رودخانه‌های شهری در شهرها برای حفظ کیفیت زندگی اجتماعی ضروری بوده‌اند (موسی‌زاده، ۲۰۱۸: ۳). همچنین، به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های طبیعی در افزایش شادابی و سرزندگی فضاهای شهری و کاهش امنیت مناطق شهر نقش مؤثری دارند. امروزه، اهمیت رودخانه‌ها با توجه به افزایش آلودگی شهرهای بزرگ و همچنین کاهش فضاهای تفریحی بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود و نحوه سامان‌دهی آن‌ها چالشی برای مدیران، طراحان، و شهروندان به‌شمار می‌رود. رودخانه‌ها، علاوه بر ایجاد فرصت‌های تفریحی و اقتصادی در شهر، مدیریت شهری را در رسیدن به اهداف متنوعی مانند افزایش تفرجگاه‌ها، محوطه‌های ورزشی، و ایجاد امنیت بیشتر در فضاهای غیرقابل دفاع نزدیک می‌کنند (ابراکار، ۲۰۰۸: ۱۰۴). اغلب شهرها دارای فضاهایی هستند که در برنامه‌ریزی و طراحی شهری به‌عنوان فضاهای طبیعی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند تا پاسخ‌گوی نیازهای طبیعت‌گرایانه انسان شهرنشین باشند. موضوعی که در چند دهه اخیر دست‌اندرکاران طرح‌ریزی‌های کالبدی شهری و منطقه‌ای را به چاره‌اندیشی واداشته است نحوه برخورد و به‌کارگیری این قبیل فضاها در توسعه کالبد شهری و نحوه شناسایی نقاط مستعد واقع در قلمرو طرح‌های شهری و منطقه‌ای است. بشر برای زندگی راحت نیازمند محیطی مطلوب است. این محیط متشکل از محیط طبیعی و مصنوعی است. محیط طبیعی موهبت‌های الهی است که به ما عطا شده، همچون منابع طبیعی که شامل کوه‌ها، محیط سبز، و خاک مناسب برای پوشش گیاهی است (مهرآرا و لاهیجانیان، ۱۳۹۳: ۵۶). آنچه امروزه در سرآغاز قرن بیست‌ویکم برای شهرهای ما بحران محسوب می‌شود و چهره شهرها را زشت و نابسامان و شهروندان را افرادی بی‌روح، خسته، و آزرده کرده است گسستن تدریجی پیوند انسان و طبیعت است که متأسفانه در سال‌های اخیر در کار توسعه شهری و نظام شهرنشینی کشور به این مسئله کمتر توجه شده است (یوسفی رویات و دیگران، ۲۰۱۴: ۱۱۴). به عبارت دیگر، اگر شهر را گهواره انسان امروزی تلقی کنیم، هرچه این گهواره شاداب‌تر، سرسبزتر، و شکوفاتر باشد امنیت و آرامش و رشد بهنجار و موزون انسانی در آن بیشتر تأمین می‌شود. قرارگرفتن در فضای مدرن و افزایش جمعیت و رشد شهرنشینی شهرها را به کانون تجمع‌های زیستی و فعالیت‌های مختلف تبدیل و آن را با کمبود فضاهای سبز عمومی روبه‌رو کرده است (خادم‌الحسینی، ۲۰۱۶: ۷۶۱). از این‌رو، فضای سبز شهری از عناصر مهم اکوسیستم شهری است که خدمات محیطی و اجتماعی مفیدی را فراهم می‌کند (الیاسی و دیگران، ۲۰۱۵: ۲۶) تا آنجا که امروزه مفهوم شهر بدون وجود فضای سبز مؤثر در اشکال گوناگون آن تصورکردنی نیست (حیاتی و دیگران، ۲۰۱۱: ۳). بنابراین، فضای سبز شهری بخش جاندار ساخت کالبدی شهر است که

کارکرد آن در کلان‌شهرهایی چون گرگان بسیار مهم بوده و وجود آن بخش جداناپذیری از مجموعه شهری است (حسینی و دیگران، ۲۰۱۵: ۱۸۶). فضاهای طبیعی شهر از جمله باارزش‌ترین فضاهای شهری‌اند که از طریق فرایندهای چندعملکردی خود پایداری و افزایش کیفیت زندگی را تضمین می‌کنند. باتوجه به مطالعات انجام‌شده، مشاهده می‌شود که این‌گونه فضاها نه تنها واجد ارزش اکولوژیکی طبیعی‌اند، بلکه طراحی اکولوژیک آن‌ها می‌تواند، علاوه بر تأمین فضاهای مناسب گردشگری، زمینه تعاملات اجتماعی را نیز فراهم کند (ساشورپور و الباسی، ۱۳۹۴: ۵)؛ از جمله این فضاهای طبیعی، رودخانه‌ها و مسیل‌های شهری‌اند که با رشد سریع شهرها موردغفلت واقع شده و در دهه‌های اخیر به بهانه تأمین نیازهای اولیه جمعیت رو به رشد تخریب شده‌اند. همچنین، با سامان‌دهی رودخانه‌های درون‌شهری و با حفظ حریم رودخانه می‌توان مجدداً حس سرزندگی و حیات شهری را زنده و آن را به عنصر مهم در شهر مبدل کرد (زندیه و جافرمن، ۱۳۸۹: ۱۰). در ایران، پس از انقلاب اسلامی، یک گروه مدیریتی به نام «گروه مرزی رودخانه‌ها» در ساختار سازمانی وزارت انرژی در سال ۱۳۶۰ شکل گرفت. به دلیل اهمیت رودخانه‌ها در شمال ایران، از سال ۱۳۷۲، گروه مرزی رودخانه به «اداره مهندسی رودخانه و ساحلی» ارتقا یافت. در سال ۱۳۸۶، دفتر مهندسی رودخانه و ساحلی برای اجرای کارهای مهندسی در رودخانه‌ها و سواحل داخلی تأسیس شد و در حال حاضر فعال است (موسی‌زاده و ایزساک، ۲۰۱۸). باتوجه به همه مزایای این رویکرد و ظرفیت‌های موجود، در شهر گرگان نه تنها توجهی به باززنده‌سازی فضاهای طبیعی شهری به‌ویژه فضای پیرامون رودخانه‌ها و مسیل‌ها شده است، بلکه اقدامات مناسب و مدیریت صحیح به تبدیل آن‌ها به فضاهایی بکر و زیبا و باامنیت منجر شده است. درحالی‌که مشکلات و مسائل این فضاها برای بافت‌های پیرامون و به‌طور کلی شهر از یک سو و پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های نهفته در آن‌ها از سوی دیگر ضرورت بازبینی محتوایی سازمان فضایی شهر را مشخص می‌کند. امروزه، در بسیاری شهرهای دیگر نظیر کالیفرنیا، لندن، و پاریس اقدامات بسیار مؤثری در مدیریت صحیح و کارآمد این فضاها انجام گرفته است که بررسی این اقدامات می‌تواند راهگشای بسیاری از برنامه‌ریزان و طراحان شهری باشد. از این‌رو، در مطالعه حاضر به منظور شناخت بهترین رویکردهای مداخله به‌صورت باززنده‌سازی به بررسی و تبیین پروژه باززنده‌سازی مسیل رودخانه‌النگدره، که به ساخت پارک ملت در شهر گرگان منجر شده است، پرداخته می‌شود. آیا درست است؟

مبانی نظری

رودخانه‌های شهری یکی از عوامل مهم شکل‌گیری تحولات ساختاری و عملکردی شهرها به‌شمار می‌روند. در این کریدورهای طبیعی، علاوه بر جریان دائمی یا فصلی آب، ارزش‌های بصری و طبیعی و نیز در کنار آن الگوی فعالیتی-عملکردی متفاوتی (در غالب عملکردهای تفریحی-توریستی، اقتصادی، و حتی در مواردی زندگی انسان) وجود دارد. در نظریات معطوف به توسعه پایدار شهری، بهره‌گیری مناسب از این نواحی در چارچوب تدوین طرح‌های مناطق حساس و حیاتی شهری در دستور کار نهادهای مسئول شهری قرار گرفته است (پورجعفر و دیگران، ۱۳۹۳: ۵). با استفاده از رویکردهای نوآورانه، برنامه‌ریزی در رودخانه‌ها و توسعه پایدار نباید از رویکرد بالا به پایین پیروی کند. مشورت عمومی و تعامل با جوامع محلی به‌عنوان قدم‌های حیاتی در برنامه‌ریزی و اجرای اقدامات برای رویکردهای مختلف رودخانه‌ها مانند باززنده‌سازی رودخانه باید در نظر گرفته شود. درعین‌حال، این اقدامات به همکاری مؤثر بین سطوح مختلف اداری، از جمله در تهیه و اجرای اسناد استراتژیک، نیاز ضروری دارد (موسی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۵).

نقش رودخانه‌ها در منظر شهری

فضاهای سبز بخش مهمی از ساختار منظر شهری، به‌ویژه در منظر روزانه را تشکیل می‌دهند که، علاوه بر پاسخ‌گویی به برخی نیازهای اساسی مردم، بستری مناسب برای اجرای فعالیت‌های انسانی‌اند (تقوایی، ۱۳۹۱: ۱۵۳). در این زمینه رودخانه‌ها، به‌عنوان عناصر مهم منظر و محیط طبیعی شهرها، یکی از بهترین فرصت‌های ایجاد و تقویت دالان‌های زیست‌محیطی شهری را فراهم می‌کنند. چنین دالان‌ها و حاشیه‌هایی با توان بوم‌شناسی بالا به‌طور طبیعی طیف وسیعی از گونه‌های گیاهی و حیات جانوری را جذب و حمایت می‌کنند. همچنین، در مقیاس‌های متفاوت اسکان تا فضاهای شهر، رودخانه‌ها نمادهایی برای سعادت در زندگی انسان و پاسخ‌گویی بسیاری از نیازهای متنوع جوامع زیستی‌اند. البته، فعالیت‌های انسانی عمده نظام طبیعی و شکل رودخانه را تحت تأثیر قرار می‌دهند و به قولی پویایی فضایی طبیعی بسیاری از رودخانه‌ها، همانند پویایی‌های زمانی آن‌ها، تغییر داده می‌شود (پریور و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۵۷).

فضای شهری

فضای شهری فضای خالی بین ساختمان‌ها نیست، بلکه مفهومی است دربرگیرنده محیط کالبدی، فعالیت‌ها، رویدادها، و روابط میان آن‌ها. فضای شهری چیزی نیست جز فضای زندگی روزمره شهروندان که هر روز آگاهانه یا ناآگاهانه در طی راه از منزل تا محل کار ادراک می‌شود. برخی آرا فضای شهری را فرایند اجتماعی - مکانی می‌دانند که همه ساختمان‌ها، اشیاء، فضاهای محیطی و شهری و نیز افراد، رویدادها، و روابط میان آن‌ها را دربر می‌گیرد (نقی‌زاده، ۱۳۸۶: ۱۷۶). فضای شهری صحنه‌هایی است که داستان زندگی جمعی در آن گشوده می‌شود و در این فضا فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شود و برخوردهای از پیش تدوین نیافته اتفاق افتد و افراد در یک محیط اجتماعی جدید با هم ارتباط برقرار کنند. فضای شهری یکی از عناصر ساخت فضایی شهر است که همواره با تاریخ یک ملت در ادوار مختلف به‌وجود می‌آید، شکل می‌گیرد، و دگرگون می‌شود و فعالیت‌های مختلف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی همواره در آن جریان دارد (توسلی، ۱۳۸۶: ۱۷). همچنین، توسط فرایندهای طبیعی نظام‌یافته و به‌وسیله انسان شرایط اجتماعی، سیاسی، و فرهنگی هر جامعه شکل می‌گیرد و شامل همه سازه‌های شهری از جمله میادین و خیابان‌ها و دیگر عناصر شهری است (شماعی و پورا احمد، ۱۳۸۴: ۸۹). فضاهای شهری در طی تاریخ نقش مهمی در زندگی اجتماعی - اقتصادی ساکنان داشته و به‌عنوان مرکز ارتباط و تحول در شهرها عمل کرده‌اند. در دوران مدرن، با تغییرات عمیقی که در همه ابعاد زندگی و سکونت رخ داده، بخش عمده فضاهای شهری به مکان‌های سوداوزه تبدیل شده و تحت تأثیر نیروهای بازار در خدمت منافع جریان‌های محدود قرار گرفته است (سلطانی و نامداریان، ۱۳۹۰: ۳).

امنیت و رودخانه‌ها

امنیت یکی از مهم‌ترین نیازهای بشر است؛ چنان‌که در طبقه‌بندی نیازهای مازلو امنیت در درجه دوم اهمیت و پس از نیازهای فیزیولوژیک قرار گرفته است. محققان بر این باورند که عوامل گوناگونی چون عوامل اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی در ایجاد امنیت مؤثرند. طی دهه‌های اخیر، جامعه شهری رشد چشم‌گیری داشته است. بنابراین، امنیت یکی از شاخصه‌های کیفی زندگی به‌شمار می‌آید. کلان‌شهرها، به‌دلیل تراکم بالای جمعیت، تحولات اجتماعی (نظیر مهاجرپذیری) و اقتصادی زیادی دارند. این تحولات سبب شده تا مفاهیمی مانند امنیت اقتصادی ذهنیت نامنی در جامعه به‌ویژه نامنی در خیابان‌ها و فضاهای عمومی و سایر تهدیدها درباره سلامت شهروندان را افزایش دهد (غفاری و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۷۱). از سویی، افزایش جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی و پیامدهای ناشی از آن، از جمله نامنی در عصر کنونی، به

ویژگی عمومی کلان‌شهرها تبدیل شده است (رضوان و فتحی، ۱۳۹۱: ۴۵) بنابراین، نیاز به امنیت، همواره از بنیادی‌ترین نیازهای انسان در جامعه بشری به‌شمار می‌رود. مبحث امنیت از نظر روان‌شناسی به‌خصوص در بهداشت روانی و در آسیب‌شناسی روانی اهمیت بسیار دارد. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیت‌ها، و نیل به همه کمالات انسانی در سایم امنیت به‌دست می‌آید (قرایی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۸). در طی تاریخ ایران، رودخانه‌ها به‌عنوان مرزهای جغرافیایی نقش سیاسی ایفا کرده و نقش مهمی در بسیاری از معاهدات و تصمیمات ملی ایفا نموده‌اند (موسی‌زاده و ایزساک، ۲۰۱۸: ۲۰). در ارتباط با امنیت در حاشیه رودخانه‌ها، می‌توان گفت به‌دلیل شرایط متغیر رود و عناصر اطراف آن و همچنین فرسایش طبیعی و جاری شدن سیلاب، بدنه‌ها دائماً در حال فرسایش‌اند. یکی از راه‌حل‌های این مسئله تثبیت خاک بستر رود است. حفظ و تقویت پوشش گیاهی اطراف رود فصلی، علاوه بر با طراوت و مفرح‌نمودن فضا، مشکل را تا حدی حل می‌کند. البته، استقرار این پوشش گیاهی تا حد زیادی منوط به شرایط شیب‌بندی مناسب لبه رودهاست. عامل خطرساز دیگر مختل شدن حرکت رواناب به‌واسطه تجمع زباله و زائدات دیگر در مسیر رودهاست. شهروندان در فصول خشک نباید از قدرت مخرب رودها به‌هنگام طغیان غافل شوند و از بستر به‌عنوان زباله‌دان استفاده کنند. پس لازم است از هر گونه ساخت‌وساز (مگر پل‌ها در موارد ضروری) بر روی رود ممانعت شود و ایمنی پل‌ها از طریق مکان‌یابی مناسب تأمین شود (پاکزاد، ۱۳۸۴: ۳۷). همچنین، کاربری‌های مجاور رودخانه‌های فصلی از اهمیت ویژه‌ای در ایجاد امنیت و آرامش برخوردارند. در این راستا، باید از استقرار هر نوع کاربری مولد سر و صدای مزاحم نظیر آهنگری و تراشکاری، که مغایر با سکوت موردانتظار در فضای کناره رودخانه است، اجتناب شود. همچنین، علاوه بر سر و صدا، ازدحام نیز سکوت را مختل می‌کند. بدین منظور، باید از تفکیک قطعات کناره و ساخت‌وسازهایی با تراکم بالا جلوگیری کرد (اسپیرن، ۱۳۸۴: ۱۵).

نظریات و اصول باززنده‌سازی و طراحی حاشیه رودخانه‌های شهری

امروزه، سه نظریه درباره نحوه طراحی منظر حاشیه‌های رودخانه‌های شهری مطرح شده است: گروه اول بر آن‌اند که بهترین راه برای طراحی حاشیه رودخانه‌های شهری این است که زمین‌های حاشیه رودخانه‌های شهری را با حفظ توپوگرافی و گیاهان پوششی و ... با توجه به مصارف و سرگرمی‌های موردنظر به چند بخش تقسیم کرد و سپس بین این بخش‌ها رابطه نزدیک برقرار کرد. گروه دوم بر آن‌اند که برای ایجاد زیبایی، نظم، جذابیت، و به‌خصوص پایداری در مسیر و حواشی رودخانه باید در مسیر و لبه‌های آن مکان‌ها و نقاط جدید به‌صورت مصنوعی ایجاد کرد. و گروه سوم هم، همان‌گونه که می‌توان حدس زد، با نظری بینابین و توجیه‌پذیرتر، بر آن‌اند که می‌توان با ایجاد هماهنگی و آمیختگی بین فضای اصلی حاشیه و بدون دخل و تصرف به طبیعت اصلی حاشیه (توپوگرافی، پوشش گیاهی و ...) از تسهیلاتی جهت رفاه، ترمیم، و افزایش زیبایی و جذابیت استفاده کرد (تبریزی، ۱۳۸۱: ۳). بنابراین، به‌طور خلاصه، می‌توان گفت، از دیدگاه توسعه پایدار، یک طراح در منظرسازی حاشیه رودخانه باید موارد ذیل را مدنظر قرار دهد:

۱. شناسایی گونه‌های مختلف رودخانه و برگزیدن استراتژی مناسب در برخورد با آن؛
۲. مشخص کردن اکوسیستم موجود و تلاش در جهت حفظ اکوسیستم‌های ثابت و قابل برگشت مانند جنگل‌ها و مراتع؛
۳. ملاحظات زیست‌محیطی؛
۴. توجه به حیات وحش، اکوسیستم محیط، و رشد و نمو آبیان؛

۵. توجه به مسئله رسوب‌گذاری رودخانه و همچنین فرسایش خاک در کناره رودخانه‌ها؛
۶. توجه به آرای تکنیکی در برخورد با رودخانه؛
۷. توجه به کیفیت آب و چگونگی استفاده و ذخیره‌سازی آن؛
۸. حفظ حریم مناسب رودخانه در جهت جلوگیری از برهم زدن دبی آب، لبه رودخانه، و پوشش گیاهی کناره آن؛
۹. توجه به جنبه فرهنگی و تاریخی رودخانه‌ها و زنده‌کردن گذشته پربار آن‌ها به شکلی نو؛
۱۰. احیا و بازسازی سازه‌های آبی (پل‌ها، آسیاب‌ها و ...) برای هویت‌دادن به رودخانه‌ها (ساشورپور و الیاسی، ۱۳۹۴: ۱۳).

باززنده‌سازی فضاهای باز

در تعریف فضای باز به محصوریت یا غیرمحصوریت اشاره می‌شود؛ به این معنی که فضای باز فاقد ساختمان است یا اینکه فضای ساخته‌شده آن بیش از یک‌بیستم فضای آزاد نیست. کل این فضا برای اهداف تفریحی و عمومی استفاده شده یا بدون استفاده باقی مانده است. در شهرسازی معاصر به توسعه فضاهای باز به‌عنوان عناصر حیاتی شهر نگریسته می‌شود. توجه این موضوع به این نکته برمی‌گردد که فضاهای باز، علاوه بر فراهم کردن نور، هوا، و کلاً تنفس شهر، بیش از اجزا و عناصر دیگر در فرم‌دهی و ارتباط نواحی و مناظر مختلف و اجرای پروژه‌های شهری مؤثرند و نیز در شکل‌گیری چشم‌اندازها و کلاً توسعه فضاهای تفریحی و گردش‌ی و به‌طور کل جهت افزایش کیفیت زندگی شهروندان بسیار مفیدند (محمدزاده، ۱۳۹۰: ۳۱).

کیفیت محیطی فضاهای باززنده‌سازی شده

مفهوم کیفیت محیط توسط طیف متنوعی از متفکران و پژوهشگران متعلق به حوزه‌های علمی گوناگون موردتوجه قرار گرفته و تعاریف متعددی از آن ارائه شده است. مرور و بررسی تعاریف موجود نشان‌دهنده دو نگرش و رویکرد متفاوت در تعریف مفهوم موردنظر است؛ تعدادی از نویسندگان قائل به ماهیت مستقل این مفهوم بوده و با تأکید بر مؤلفه‌های ماهوی دوگانه (عینی - ذهنی) کیفیت محیط، به تبیین و تشریح آن پرداخته‌اند: «کیفیت محیط موضوعی پیچیده و دربرگیرنده ادراکات ذهنی، نگرش‌ها، و ارزش‌های گروه‌ها و افراد مختلف است. کیفیت محیط از برآیند کیفیت اجزای تشکیل‌شده یک ناحیه معین حاصل می‌شود. اما باوجوداین بیشتر از جمع اجزای سازنده بر ادراک کلی از یک مکان دلالت دارد. اجزای سازنده (طبیعت، فضای باز، زیرساخت‌ها، محیط انسان‌ساخت (مصنوع)، تسهیلات محیط کالبدی، و ذخایر طبیعی) هر یک مشخصات و کیفیات خاص خود را دارا می‌باشند (کاکاوند و دیگران، ۲۰۱۳: ۱۰).

دیدگاه بوم‌شناسی درباره مفهوم کیفیت زندگی

جامعه‌شناسی در دانشگاه شیکاگو با تأکید بر بوم‌شناسی در اواخر قرن ۱۹ شکل گرفت. بوم‌شناسی به‌طور کلی بر نحوه توزیع فعالیت‌های اجتماعی (کیفیت زندگی) در فضا و زمان تأکید دارد. با استفاده از این دیدگاه، بوم‌شناسان به دو موضوع اصلی توجه داشتند که در تحلیل کیفیت زندگی از اهمیت خاصی برخوردار است: اول اینکه توزیع فعالیت‌ها در فضا و زمان و در محیط شهری چگونه باعث یا مانع دستیابی به اهداف جمعی می‌شود. از جمله مفاهیم اصلی که بوم‌شناسان از آن استفاده می‌کنند هم‌زیستی، رقابت، هجوم و استقرار، تعادل طبیعی، و انطباق با محیط زیست است. هم‌زیستی به معنای زندگی مشترک اورگانسیم‌های غیرشبییه است و هجوم به معنی ورود یک نژاد یا یک گروه از افراد به یک منطقه و بیرون‌راندن اهالی قبلی است. تعادل طبیعی به معنی رابطه میان گیاه و جانور و محیط در صورتی است که تعادل محیط حفظ شود؛ به‌طوری‌که موجودات مکمل یکدیگر باشند. در مطالعه این نوع روابط، بوم‌شناسان تأکید می‌کنند که بقا و

انطباق موجودات با یکدیگر در محیط، از جمله مسائل مهم در بقای شبکه زندگی در محیط است (مختاری و نظری، ۱۳۸۹: ۱۰۵).

جدول ۱. معیارهای توسعه پایدار محدوده‌های کنار رودخانه‌های شهری

توصیف	معیارهای اصلی
کیفیت آب در سیستمی از جویبارها، رودها، کانال‌ها، دریاها پیش‌شرطی اساسی در هرگونه توسعه در کنار رودهاست. مسئولان شهری و مردم وظیفه حفظ و احیای پایدار محدوده‌های متروک و آب‌های آلوده را برعهده دارند.	حفظ کیفیت آب و محیط زیست اطراف
کناره‌های آب جدید باید به‌عنوان بخشی جداناپذیر از شهر حاضر باشد و در حیات شهری سهیم باشد. آب بخشی از منظرسازی شهری است و باید برای کاربری‌های خاص چون تفریحی، فرهنگی، گردشگری، و حمل‌ونقل تجهیز شود.	کناره‌های آب بخشی از استخوان‌بندی اصلی شهر است
باید به تاریخ آب و شهر رویدادها، نشانه‌های شهری و طبیعت برای ایجاد توسعه پایدار و بامعنا توجه کرد. حفظ و احیای محدوده‌های قدیمی و صنعتی جزئی جدانشدنی از هر توسعه کناره آب است.	هویت تاریخی شخصیت‌بخش است
کناره‌های آب باید کاربری‌هایی همچون مسکونی، تجاری، و فرهنگی را شامل شود. فعالیت‌هایی که نیازمند به دسترسی به کناره رود هستند باید در اولویت قرار گیرند و با واحدهای همسایگی از نظر عملکردی و اجتماعی باید درهم آمیخته شوند.	اولویت‌دادن به کاربری‌های مختلط
کناره‌های آب باید چه از نظر بصری چه فیزیکی برای همه اقشار مردم قابل‌دسترس باشد. فضاهای عمومی باید با کیفیتی بالا برای جلب کاربری‌های محرک ساخته شوند.	دسترسی عمومی یک شرط لازم است
توسعه‌های جدید باید با مشارکت مردم انجام گیرد. مسئولان شهری می‌بایست کیفیت طراحی را تضمین کنند، زیرساخت‌ها را فراهم آورند، و در جهت ایجاد عدالت اجتماعی تلاش کنند. بخش‌های خصوصی برای اطمینان از سوددهی و سرعت توسعه باید از ابتدا دخیل باشند.	برنامه‌ریزی با مردم و برای مردم به فرایند اجرا سرعت می‌بخشد
شهرها باید از پایداری کناره رودخانه‌ها نه‌تنها از منظر اقتصادی و اکولوژیکی بلکه در وجوه اجتماعی نیز بهره‌مند شوند. جامعه باید از ابتدا در فرایند تصمیم‌گیری مداخله داشته باشد.	مشارکت عمومی عنصری کلیدی در پایداری است
کناره‌های رودهای شهری باید مرحله‌به‌مرحله توسعه یابند تا تمام شهر از منافع آن بهره‌مند شوند. این کناره‌ها چالشی برای بیش از یک نسل محسوب می‌شوند و به شخصیت‌های متنوع و معماری فضای باز و هنر نیاز دارند. مدیریت عمومی باید سطوح سیاسی را برای اطمینان از فهم درست چرخه اقتصادی و منافع کوتاه‌مدت برانگیزاند.	توسعه کناره‌های رودخانه فرایندی طولانی‌مدت است

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

در ارتباط با باززنده‌سازی فضاهای باز اطراف رودخانه‌های شهری و نقش آن در کیفیت زندگی و امنیت شهروندان مطالعه‌ای در کشور انجام نگرفته است. بدین ترتیب، می‌توان گفت پژوهش حاضر از جمله اولین پژوهش‌ها در این مورد است که می‌تواند توجه مسئولان و متخصصان و همچنین پژوهشگران را به این مهم جلب کند. در ادامه، برخی مطالعات نزدیک به موضوع تحقیق آورده شده است. پورجعفر و دیگران (۱۳۹۳)، در تحقیقی با نام «بررسی انگاره‌های مؤثر بر طراحی منظر پایدار رودخانه‌های فصلی درون‌شهری (مطالعه موردی: رودخانه خشک شیراز)»، چنین بیان می‌کنند که سامان‌دهی و حفاظت از منظر طبیعی رودخانه‌های فصلی درون‌شهری به‌مثابه عرصه‌هایی عمومی و اکوسیستم‌هایی زنده و پویا می‌باشد. در این رابطه از اصول و معیارهای طراحی منظر پایدار به‌عنوان راهکاری برای احیای منظر طبیعی چنین گستره‌هایی بهره گرفته شده است. همچنین، این پژوهش با معرفی رودخانه خشک شیراز، به‌عنوان گستره‌ای طبیعی، عرصه‌ای عمومی، و عضوی اصلی از ساخت اصلی شهر شیراز، به ارائه پیشنهادهایی مبتنی بر اصول طراحی منظر پایدار جهت سامان‌دهی این رودخانه فصلی پرداخته است. در این پژوهش، از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی در بستری از

مطالعات کتابخانه‌ای و روش تحقیق موردی و شیوه‌های تحقیق مشاهده و مصاحبه در بستر مطالعات میدانی بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از این پژوهش بر پیشنهاد‌های طراحی در بستر طبیعی رودخانه خشک مبتنی بر حفظ و ارتقای منظر طبیعی و تنوع زیستی منطقه، حذف کاربری‌های ناسازگار و آلاینده‌های زیست‌محیطی از حریم حفاظتی رودخانه، طراحی بستری مناسب برای پذیرش هرچه بیشتر پرندگان مهاجر، طراحی متناسب با حریم‌های طبیعی رودخانه برای حفاظت از منظر طبیعی رودخانه از یک سو و ارائه تجربه‌ها و سканس‌های تفریحی متفاوت از دیگر سو تأکید دارد. دیوسالار و دیگران (۱۳۹۴) در پژوهشی با نام «ایده‌ها و الگوهای باززنده‌سازی مسیل‌ها و رودخانه‌های شهری (مطالعه موردی: رودخانه شاهرود)»، بیان می‌کنند که پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی سعی در شناخت کامل‌تر ویژگی‌های این فضاها دارد تا بتوان نقشی دیگر را نیز به آن‌ها واگذار کرد و استفاده بهینه‌ای از آن‌ها برد. به‌منظور اجرای این پژوهش به دو روش اسنادی و میدانی به جمع‌آوری داده‌ها و تهیه اطلاعات اقدام کرده و داده‌ها بحث و بررسی شده‌اند. در ادامه، باتوجه به وضعیت موجود در محدوده مورد مطالعه، به ارائه الگوها و ایده‌های پیشنهادی به‌صورت تصویری در محیط نرم‌افزاری برای تهیه نقشه‌ها در زمینه باززنده‌سازی محدوده مورد نظر پرداخته شده است؛ به‌نحوی که بتوان به وضعیت آشفته رودخانه شاهرود صورتی دل‌پذیر و زیبا داد و آن را به کریدوری سبز به مفهوم پایداری و سبزی‌نگی تبدیل کرد. در این راستا، باززنده‌سازی رودخانه شاهرود به شهر چهره و هویت ویژه‌ای خواهد بخشید که، علاوه بر استفاده ساکنان، امکان جذب سیاح و توریست را از سراسر کشور و فراتر از آن افزایش خواهد داد. ایرانی بهبهانی و دیگران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای مسیل‌های شهر مشهد را بررسی کردند. بنابر نتایج تحقیق آن‌ها، با شناخت دقیق‌تر مسیل‌ها، پتانسیل آن‌ها برای جبران حداقل بخشی از کمبود فضاهای باز شهری مشخص می‌شود؛ مثلاً، می‌توان از موقعیت مکانی مناسب آن‌ها به‌دلیل پراکندگی و حضور در همه سطح شهر و نیز تفاوت در میزان و مدت زمان جریان آب در آن‌ها سخن گفت که موجب ایجاد تنوع در نحوه استفاده و بهره‌برداری از آن‌ها می‌شود. سوفیا و مارک^۱ (۲۰۰۶) در مقاله‌ای با نام «چرا مسیل‌های شهری را باززنده‌سازی کنیم؟» به بیان عوامل مؤثر در به‌سازی مسیل‌های شهری با تأکید بر اهمیت محیط زیست مسیل‌ها پرداختند و مهم‌ترین این عوامل را ژئومورفولوژی، کیفیت آب، هیدرولوژی، اقتصاد، جامعه، قوانین، و اکولوژی معرفی کردند. یانگ و ژائو^۲ (۲۰۰۷)، در مقاله‌ای با نام «چارچوب نظری برنامه‌ریزی باززنده‌سازی رودخانه شهری»، به بیان فرایند برنامه‌ریزی باززنده‌سازی رودخانه‌های شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که باززنده‌سازی رودخانه‌های شهری شامل سه مرحله است: الف) شناسایی عوامل تخریب و فرسایش رودخانه؛ ب) تعیین اهداف باززنده‌سازی؛ ج) تعریف سناریوهای باززنده‌سازی. تحلیل یافته‌های مطالعه اسلامی راد و قاسمی (۱۳۹۰)، با نام «نقش و اهمیت مبلمان شهری در سامان‌دهی و زیباسازی فضاهای گردشگری شهری»، بیانگر آن است که، با وجود قوانین و ضوابط مبلمان شهری، متأسفانه، این معیارها و ضوابط در سامان‌دهی و زیباسازی فضاهای گردشگری شهری کمتر مورد توجه و پیگیری مسئولان شهرهای توریستی و تفریحی قرار گرفته است. لحمیان و دیگران (۱۳۹۲) با روش توصیفی-تحلیلی و بهره‌گیری از پرسش‌نامه به بررسی نقش مبلمان شهری در توسعه گردشگری شهر ساری پرداختند. یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین متغیرهای مبلمان شهری و توسعه گردشگری و نیز بین متغیرهای زیباسازی مبلمان شهری و جذب گردشگر در شهر ساری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. رحمانی فیروز‌جاه و سهرابی (۱۳۹۴)، در پژوهشی با نام «بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین مبلمان شهری و کیفیت زندگی»، نشان دادند که بین میزان دسترسی مبلمان شهری و ابعاد کیفیت زندگی یعنی سلامت جسمانی، سلامت روانی، ارتقای

1. Sophia and Mark
2. Yang and Zhao

ارتباط اجتماعی، و رضایت از محیط کالبدی شهر رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد و مبلمان شهری از بین مجموعه عوامل مؤثر در کیفیت زندگی نقش مهمی ایفا می‌کند. ژو و وی^۱ (۲۰۱۱)، در پژوهشی با نام «تجزیه و تحلیل عناصر شهری و تأثیر آن بر سرزندگی شهر»، به این نتایج دست یافتند که المان‌های شهری، کارهای هنری بر روی جداره‌های شهری، کف‌سازی‌های مناسب، و ... که بر عامل بصری شهر اثرگذار است، سبب سرزندگی شهر و رفتارهای انسانی می‌شود.

درنهایت، باتوجه به پژوهش‌های اشاره شده در این بخش، که در زمینه تحقیق حاضر انجام گرفته، می‌توان این‌گونه بیان کرد که تفاوت پژوهش حاضر در این مقوله است که در این پژوهش، علاوه بر بررسی معیارهای سنجش شده در پژوهش‌های پیشین، به سنجش بُعد کیفی (نقش باززنده‌سازی فضاهای باز اطراف رودخانه‌های شهری در کیفیت زندگی و امنیت شهروندان) پرداخته شده که در سه جنبه اساسی در توسعه شهر اثرگذار است. بنابراین، در این زمینه به مسئله اثرگذاری باززنده‌سازی فضاها در توسعه شهری پرداخته شده است که این معیارهای عملکردی بسیار مهم باززنده‌سازی در پژوهش‌های پیشین نادیده انگاشته شده بود. پژوهش‌های پیشین در راستای رسیدن به اهداف پژوهش حاضر یاری کرده‌اند تا بتوانیم به خوبی مسائل و معیارهای مرتبط با باززنده‌سازی فضاها را شناسایی کنیم تا درنهایت معیارهای مربوط به رودخانه‌های شهری و نقش آن‌ها در امنیت و کیفیت زندگی شهروندان بررسی شود. بدین صورت، می‌توان گفت پژوهش حاضر جزو اولین پژوهش‌ها در ارتباط با باززنده‌سازی فضاهای باز اطراف رودخانه‌های شهری و نقش آن در کیفیت زندگی و امنیت شهروندان است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، بر مبنای هدف مطالعه، تحقیقی - کاربردی است و از لحاظ روش اجرای تحقیق توصیفی - تحلیلی است. چارچوب نظری با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مرور ادبیات مربوطه انجام شده است. اطلاعات و داده‌های اولیه برای اجرای تحلیل‌ها به روش میدانی با بهره‌گیری از ابزار پرسش‌نامه محقق ساخته جمع‌آوری شده است. شهر گرگان، مرکز استان گلستان، قلمرو مکانی این تحقیق است. جامعه آماری این پژوهش شامل همه شهروندان شهر گرگان است. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد و نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده انجام شده است. طبقه‌بندی و ارزش‌دهی شاخص‌ها با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت انجام گرفته است. در بررسی روایی پرسش‌نامه از روایی صوری و آرای کارشناسان و برای بررسی پایایی ابزار تحقیق از روش پیش‌آزمون و ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه برابر با ۰/۸۵ محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی مناسب و قابل قبول ابزار پرسش‌نامه است. داده‌های گردآوری شده از طریق پرسش‌نامه با استفاده از روش‌های تحلیل آماری همچون آزمون T تک‌نمونه‌ای در محیط نرم‌افزار SPSS تحلیل و بررسی شد.

محدوده مورد مطالعه

شهر گرگان، مرکز استان، در بخش جنوبی استان گلستان و در دشت وسیع و حاصل‌خیز واقع شده است. این شهر از شمال به شهرستان آق‌قلا، از جنوب به ارتفاعات شاخه شرق رشته‌کوه البرز، از شرق به شهر جلین، و از غرب به شهرستان کردکوی محدود می‌شود. بخش جنوبی شهر را رشته‌کوه البرز دربر گرفته و در سایر جهات شهر با باغات و زمین‌های کشاورزی حاصل‌خیز محصور شده است. آب و هوای شهر به دلیل موقعیت جغرافیایی و ارتفاع زمین متنوع بوده

است؛ به طوری که بخش جنوبی شهر از اقلیم کوهستانی و نواحی شمالی از اقلیم نیمه مرطوب برخوردارند. رودخانه نگدره پس از طی مسافت طولانی از سمت جنوب وارد حوضه شهری گرگان می‌شود و بنا به مقتضیات هر محله اسم آن محله را می‌گیرد. ولی در اصل سرمنشأ آن همان رودخانه نگدره است که از کوه‌های زیارت در اطراف شهر گرگان سرزیر می‌شود. امروزه، حواشی اطراف رودخانه نگدره، که از درون منطقه شهری گرگان می‌گذرد، بخش وسیعی از منظر شهری را در گرگان به خود اختصاص داده است. پارک ملت یکی از پارک‌های محله‌ای بزرگ در شهر گرگان است که در کناره رودخانه نگدره در موقعیت ۳۶ درجه ۵۰ دقیقه عرض جغرافیایی و ۵۴ درجه ۲۵ دقیقه طول جغرافیایی واقع شده است. فاز اول پارک ملت در سال ۱۳۸۵ به مساحت ۳۵۰۰۰ متر مربع در خیابان باهنر، اسلام‌آباد (محله غدیر) گرگان و در حاشیه رودخانه نگدره احداث شد. سپس، فاز دوم آن به مساحت ۵۴۷۹ متر مربع در سال ۱۳۸۹ به مجموعه اضافه شد و در سال ۱۳۹۲ ادامه دیواره‌سازی رودخانه به صورت دیواره سبز به عنوان فاز ۳ معرفی شد.

شکل ۱. موقعیت محدوده مورد مطالعه

شکل ۲. نمایی از منطقه مورد پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷

بحث و یافته‌ها

به‌منظور ارزیابی و تحلیل امنیت در فضاهای باز اطراف رودخانه‌ی النگدره (پارک ملت) شهر گرگان، با حضور در محدوده‌ی مربوطه پرسشگری شده است. باتوجه‌به جدول ۲، ساختار جنسی پاسخ‌دهندگان نمونه‌ی تحقیق نشان می‌دهد که ۵۶ درصد مرد و ۳۹ درصد آنان را زنان تشکیل می‌دهند. بنابراین، در میان جامعه‌ی نمونه‌ی این پژوهش، مردان اکثریت را تشکیل می‌دهند. همچنین، ساختار سنی پاسخ‌دهندگان بیانگر آن است که ۴۴ درصد در گروه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال، ۳۷ درصد در گروه سنی ۳۱ تا ۴۵ سال، ۱۱ درصد در گروه سنی ۴۶ تا ۶۰ سال، و ۲ درصد در گروه سنی ۶۱ سال و بیشتر قرار دارند. وضعیت تحصیلی پاسخ‌دهندگان نیز بررسی و مشخص شد که ۱۷/۹ درصد پاسخ‌دهندگان تحصیلات ابتدایی-راهنمایی و ۳۵/۴ درصد دیپلم دارند، ۳۶/۶ درصد فوق‌دیپلم و لیسانس‌اند، و ۵/۱ درصد نیز دارای مدرک فوق‌لیسانس و بالاتر بودند. وضعیت اقامتی پاسخ‌دهندگان حاکی از آن است که ۸۱/۵ درصد در شهر گرگان سکونت داشتند و ۱۳/۴ درصد مسافر بودند. بررسی وضعیت سکونتی در میان جامعه‌ی آماری نشان داد که ۷۲/۶ درصد پاسخ‌دهندگان در واحدهای مسکونی ویلایی و ۲۲/۳ درصد در واحدهای آپارتمانی قرار داشتند.

جدول ۲. مشخصات عمومی نمونه‌ی آماری

ساختار جنسی		ساختار سنی			وضعیت تحصیلات و سواد		وضعیت محل اقامت		وضعیت نوع سکونت		
جنسیت	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد	واحد مسکونی	تعداد	درصد
مرد	۱۸۸	۵۶٪	۱۵-۳۰	۱۵۰	۴۴٪	ابتدایی- راهنمایی	۶۰	۱۷/۹٪	ویلایی	۲۴۴	۷۳/۶٪
			۳۱-۴۵	۱۲۵	۳۷٪	دیپلم	۱۱۹	۳۵/۴٪			
			۴۶-۶۰	۳۷	۱۱٪	فوق‌دیپلم و لیسانس	۱۳۳	۳۶/۶٪			
زن	۱۳۱	۳۹٪	۶۱ و بالاتر	۷	۲/۱٪	فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۷	۵/۱٪	آپارتمانی	۷۵	۲۲/۳٪

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

تحلیل استنباطی یافته‌ها

برای آزمون اینکه آیا شاخص‌های امنیت در محدوده (پارک ملت) کناره‌ی رودخانه‌ی النگدره در شهر گرگان پایین‌تر از حد متوسط است، از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. باتوجه‌به اینکه سوالات در طیف لیکرت از بسیار کم تا بسیار زیاد طراحی شده و به هر کدام از گزینه‌ها یک امتیاز (خیلی بد: ۱، بد: ۲، متوسط: ۳، خوب: ۴، و خیلی خوب: ۵) داده شده، وضعیت پاسخ‌ها باتوجه‌به عدد ۳، که حد متوسط است، بررسی شده است. بنابراین، اگر میانگین از ۳ بالاتر باشد، نشان‌دهنده‌ی رضایت بالا نسبت به آن شاخص و در صورتی که پایین‌تر از ۳ باشد، رضایت نسبت به آن شاخص پایین است.

بررسی وضعیت کلی شاخص‌های امنیت پارک ملت در حاشیه‌ی رودخانه‌ی النگدره

ارزیابی شاخص‌های امنیت در پارک ملت در حاشیه‌ی رودخانه‌ی النگدره در سطح شهر گرگان نشان می‌دهد که در مجموع شاخص‌های امنیت با میانگین ۲/۹۵۳ پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته است. بُعد دسترسی فیزیکی با میانگین ۳/۴۱۹ و بُعد طراحی خوانا با میانگین ۳/۰۷۰ بالاتر از حد متوسط‌اند. بنابراین، وضعیت امنیت در این منطقه در بُعد دسترسی فیزیکی و طراحی خوانا مناسب بوده و در حد متوسط رو به بالا قرار گرفته است و آسایش محیطی در بُعد آلودگی محیطی (به‌داشت، ایمنی) با میانگین ۲/۶۴۰ پایین‌تر از میانگین حد متوسط است. بنابراین، وضعیت امنیت در این بُعد مطلوب نیست. ابعاد روشنایی با میانگین ۲/۸۹۹، امنیت فیزیکی با میانگین ۲/۸۵۷، و احساس امنیت با میانگین ۲/۸۳۱

نزدیک به حد متوسط‌اند. از میان ابعاد موردبررسی، بُعد دسترسی فیزیکی بالاترین امتیاز را کسب کرده و بُعد آسایش بصری و محیطی درنظر شهروندان کمترین امتیاز را به خود اختصاص داده است (جدول ۳).

جدول ۳. آزمون T برای بررسی کلی ابعاد شاخص‌های امنیت محیطی در پارک ملت

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	Sig (معنی‌داری)	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪ حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
طراحی خوانا	۳,۰۷۰	۰,۴۹۰	۲,۴۹۲	۰,۰۰۰	۰,۰۷۰	۰,۰۱۴	۰,۱۲۶
ایمنی بهداشتی	۲,۶۴۰	۰,۳۱۲	-۱۹,۷۲۵	۰,۰۰۰	-۰,۳۵۶	-۰,۳۹۱	-۰,۳۲۰
دسترسی فیزیکی	۳,۴۱۹	۰,۲۸۳	۲۵,۶۰۶	۰,۰۰۰	۰,۴۱۹	۰,۳۸۷	۰,۴۵۱
روشنایی	۲,۸۹۹	۰,۴۰۸	-۴,۲۷۶	۰,۰۰۰	-۰,۱۰۰	-۰,۱۴۷	-۰,۰۵۴
احساس امنیت	۲,۸۳۱	۰,۵۲۸	-۵,۵۳۱	۰,۰۰۰	-۰,۱۶۸	-۰,۲۲۸	-۰,۱۰۸
امنیت فیزیکی	۲,۸۵۷	۰,۳۶۱	-۶,۸۴۹	۰,۰۰۰	-۰,۱۴۲	-۰,۱۸۳	-۰,۱۰۱
جمع کل	۲,۹۵۳	۰,۲۵۹	-۳,۰۹۴	۰,۰۰۰	-۰,۰۴۶	-۰,۰۷۵	-۰,۰۱۶

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی وضعیت امنیت پارک ملت در حاشیه رودخانه‌ی انگدره از نظر بُعد طراحی خوانا

برای بررسی وضعیت امنیت در منطقه پارک ملت واقع در کناره رودخانه انگدره از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۷). باتوجه‌به اینکه برای پاسخ‌گویی به سؤالات پرسش‌نامه از طیف لیکرت (۱ تا ۵) استفاده شده، بر این اساس حد متوسط آن عدد ۳ محسوب می‌شود. به‌منظور بررسی وضعیت بُعد طراحی خوانا در امنیت پارک ملت از شش گویه استفاده شده است. می‌توان گفت نیمی از گویه‌ها امتیاز وزنی در حد متوسط و بالاتر به‌دست آورده‌اند. از میان گویه‌های موردمطالعه، گویه مربوط به لبه فضای پارک برای اینکه بازدیدکنندگان بتوانند جلو و اطرافشان را ببینند با میانگین ۳,۶۶۳، ویژگی پارک از نظر حرکت و تأثیر آن در هنگام عبور با میانگین ۳,۵۱۰، و جنس مصالح کف پارک با میانگین ۳,۳۳۶ دارای میانگینی بالاتر از حد متوسط‌اند. گویه‌های مربوط به استقرار مناسب تجهیزات ایمنی با میانگین ۲,۸۳۶، قابل رؤیت بودن تابلوهای راهنما و هشداردهنده پارک در روز و شب با میانگین ۲,۶۶۳، و طراحی مناسب فضای کنار آبخوری‌ها برای دسترسی افراد به‌خصوص کودکان و معلولان با میانگین ۲,۴۱۳ پایین‌تر از حد متوسط‌اند.

جدول ۴. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد طراحی خوانا در پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	Sig (معنی‌داری)	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪ حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
طراحی مناسب فضای مناسب کنار آبخوری‌ها برای دسترسی افراد به‌خصوص کودکان و معلولان	۲,۴۱۳	۰,۸۳۹	-۱۲,۱۰	۰,۰۰۰	-۰,۵۸۶	-۰,۶۸۲	-۰,۴۹۱
جنس مناسب مصالح کف پارک	۳,۳۳۶	۰,۶۳۰	۹,۲۴	۰,۰۰۰	۰,۳۳۶	۰,۲۶۵	۰,۴۰۸
قابلیت رؤیت تابلوهای راهنما و هشداردهنده پارک در روز و شب	۲,۶۶۳	۰,۶۲۵	-۹,۳۲	۰,۰۰۰	-۰,۳۳۶	-۰,۴۰۷	-۰,۲۶۵
لبه فضای پارک برای اینکه بازدیدکنندگان بتوانند جلو و اطرافشان را ببینند و دیگران نیز آن‌ها را بتوانند ببینند	۳,۶۶۳	۰,۸۵۹	۱۳,۳۶	۰,۰۰۰	۰,۶۶۳	۰,۵۶۵	۰,۷۶۱
ویژگی پارک از نظر ویژگی خاص حرکت و تأثیر آن در هنگام عبور	۳,۵۱۰	۰,۹۵۸	۹,۲۱	۰,۰۰۰	۰,۵۱۰	۰,۴۰۱	۰,۶۱۹
استقرار مناسب تجهیزات ایمنی	۲,۸۳۶	۰,۵۵۷	-۵,۰۷	۰,۰۰۰	-۰,۱۶۳	-۰,۲۲۶	-۰,۱۰۰

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی وضعیت امنیت حاشیه رودخانه انگدره (پارک ملت) از نظر بُعد ایمنی و بهداشتی

برای بررسی وضعیت ایمنی و بهداشتی از ده گویه استفاده شده است. نتایج آزمون T نشان‌دهنده آن است که بیشتر گویه‌ها امتیاز وزنی کمتر از حد متوسط را کسب کرده‌اند (جدول ۸). از میان گویه‌های موردبررسی، گویه مربوط به تعداد کافی سطل زباله با میانگین ۳/۱۸۰ بالاتر از حد متوسط قرار دارد. گویه‌های مربوط به رعایت کردن اصول بهداشتی در سرویس‌دهی مواد غذایی توسط کارکنان بوفه یا رستوران با میانگین ۲/۹۲۶ (باتوجه به اینکه سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده بالاتر از ۰/۰۵ است، معنی‌داری آن رد می‌شود)، و وجود سطل‌های زباله دردار و کیسه‌دار با میانگین ۲/۸۴۰ به حد متوسط نزدیک می‌شود. و گویه مربوط به تعداد آبخوری به اندازه کافی با میانگین ۲/۰۹۰ دارای کمترین میزان رضایت شهروندان از پارک بود.

جدول ۵. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد ایمنی و بهداشتی پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	پایه (معنی‌داری)	بافتار رضایت	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
داشتن آب آشامیدنی سالم	۲/۵۲۶	۰/۷۲۴	-۱۱/۳۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۷۳	-۰/۵۵۵	-۰/۳۹۱
تعداد آب‌خوری به اندازه کافی	۲/۰۹۰	۰/۷۰۰	-۲۲/۵۱	۰/۰۰۰	-۰/۹۱۰	-۰/۹۸۹	-۰/۸۳۰
تهیه اغذیه سالم در پارک	۲/۵۷۳	۰/۸۱۲	-۹/۰۹	۰/۰۰۰	-۰/۴۲۶	-۰/۵۱۹	-۰/۳۳۴
تعداد سرویس بهداشتی به اندازه کافی	۲/۶۲۰	۰/۷۹۴	-۸/۲۸	۰/۰۰۰	-۰/۳۸۰	-۰/۴۷۰	-۰/۲۸۹
تجهیزات مناسب در سرویس بهداشتی	۲/۵۹۰	۰/۷۶۴	-۹/۲۹	۰/۰۰۰	-۰/۴۱۰	-۰/۴۹۶	-۰/۳۲۳
تعداد سطل زباله به اندازه کافی	۳/۱۸۰	۰/۹۵۰	۳/۲۷	۰/۰۰۰	۰/۱۸۰	۰/۰۷۲	۰/۲۸۸
سطل‌های زباله دردار و کیسه‌دار	۲/۸۴۰	۱/۰۶۰	-۲/۶۱	۰/۰۰۰	-۰/۱۶۰	-۰/۲۸۰	-۰/۰۳۹
نظافت مستمر سرویس‌های بهداشتی	۲/۵۸۶	۰/۸۳۹	-۸/۵۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۱۳	-۰/۵۰۸	-۰/۳۱۷
رعایت کردن اصول بهداشتی در سرویس‌دهی مواد غذایی توسط کارکنان بوفه یا رستوران	۲/۹۲۶	۰/۷۶۳	-۱/۶۶	۰/۰۹۷	-۰/۰۷۳	-۰/۱۶۰	۰/۰۱۳
مراقبت برای جلوگیری از آلوده‌شدن مواد خوراکی و آشامیدنی موجود در پارک	۲/۵۰۶	۰/۶۴۶	-۱۳/۲۱	۰/۰۰۰	-۰/۴۹۳	-۰/۵۶۶	-۰/۴۱۹

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی وضعیت امنیت حاشیه رودخانه انگدره (پارک ملت) از نظر بُعد دسترسی فیزیکی

برای بررسی بُعد دسترسی فیزیکی از هفت گویه استفاده شده است. بیشتر گویه‌های موردبررسی میانگینی بالاتر از حد متوسط داشتند که نشان‌دهنده مطلوبیت این شاخص نسبت به دیگر شاخص‌های ایمنی است. گویه‌های مربوط به نبود اشیای اضافی در سطح پارک با میانگین ۴/۱۷۰، وضعیت پارک از نظر تناسب خطوط عابرین پیاده و پارکینگ با میانگین ۳/۶۶۳، وضعیت ورودی، راه‌ها، و محدوده‌های تفریحی پارک از نظر فقدان موانع حرکت با میانگین ۳/۶۶۳، وضعیت پارک از نظر دسترسی آسان معلولان و کودکان به نقاط مختلف با میانگین ۳/۵۹۳، و فقدان پله‌های فراوان در سطح پارک با میانگین ۳/۴۰۳ در حد متوسط رو به بالا قرار گرفته و گویه مربوط به امکان عبور صندلی چرخ‌دار (حداقل عرض موردنیاز ۱۲۰ سانتی‌متر) با میانگین ۲/۹۲۳ (البته باتوجه به اینکه سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده بالاتر از ۰/۰۵ است، معنی‌داری آن رد می‌شود)، و امکان تردد ماشین‌های امدادی و دیگر ماشین‌آلات موردنیاز در پارک (حداقل عرض موردنیاز دو متر) با میانگین ۲/۵۲۰ نزدیک به حد متوسط قرار دارند (جدول ۶).

جدول ۶. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد دسترسی فیزیکی در پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	تفاوت معنی‌داری (معمولاً ۰/۰۵)	اختلاف بیش‌ترین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
امکان عبور صندلی چرخ‌دار (حداقل عرض مورد نیاز ۱۲۰ سانتی‌متر)	۲/۹۲۳	۰/۹۰۵	-۱/۴۶	۰/۱۴۴	-۰/۰۷۶	-۰/۱۷۹	۰/۰۲۶
امکان تردد ماشین‌های امدادی و دیگر ماشین‌آلات مورد نیاز در پارک (حداقل عرض مورد نیاز دو متر)	۲/۵۲۰	۰/۷۲۴	-۱۱/۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۴۸۰	-۰/۵۶۲	-۰/۳۹۷
فقدان پله‌های فراوان در سطح پارک	۳/۴۰۳	۰/۸۶۹	۸/۰۳	۰/۰۰۰	۰/۴۰۳	۰/۳۰۴	۰/۵۰۲
وضعیت پارک از نظر دسترسی آسان معلولان و کودکان به نقاط مختلف	۳/۵۹۳	۰/۷۵۹	۱۳/۵۳	۰/۰۰۰	۰/۵۹۳	۰/۵۰۷	۰/۶۷۹
وضعیت ورودی، راه‌ها، و محدوده‌های تفریحی پارک از نظر فقدان موانع حرکت	۳/۶۶۳	۰/۶۲۵	۱۸/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۶۶۳	۰/۵۹۲	۰/۷۳۴
نبودن اشیای اضافی در سطح پارک	۴/۱۷۰	۰/۵۵۵	۳۶/۴۶	۰/۰۰۰	۱/۱۷۰	۱/۱۰۶	۱/۲۳۳
وضعیت پارک از نظر تناسب خطوط عابرین پیاده و پارکینگ	۳/۶۶۳	۰/۷۴۷	۱۵/۲۷	۰/۰۰۰	۰/۶۶۳	۰/۵۷۸	۰/۷۴۸

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی وضعیت امنیت پارک ملت و حاشیه رودخانه انگدره از نظر بُعد روشنایی

بُعد روشنایی در منطقه مورد مطالعه با استفاده از هفت گویه بررسی شده است (جدول ۷). نتایج حاصل از آزمون آماری T نشان‌دهنده آن است که بیشتر گویه‌ها وزنی بالاتر از حد متوسط کسب نکرده‌اند. در بین گویه‌های مورد بررسی، گویه مربوط به داشتن درپوش عایق در تأسیسات برقی با میانگین ۳/۲۸۰، داشتن برچسب خطر برق‌گرفتگی با میانگین ۳/۲۴۰، و وضعیت روشنایی لامپ‌ها و تعویض به موقع لامپ‌های سوخته با میانگین ۳/۰۰ در حد متوسط رو به بالاتری قرار دارند. و گویه‌های مربوط به بسته بودن در پایه‌های روشنایی یا تابلوهای برق با میانگین ۲/۹۰۶، فقدان پایه‌های روشنایی خارج از سرویس یا لامپ‌های سوخته با میانگین ۲/۶۱۶، وضعیت نور مناسب در محل تجهیزات با میانگین ۲/۶۶۶، و مکان مناسب پایه‌های روشنایی با میانگین ۲/۵۷۶ در حد متوسط رو به پایین‌تری قرار دارد.

جدول ۷. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد روشنایی در پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	تفاوت معنی‌داری (معمولاً ۰/۰۵)	اختلاف بیش‌ترین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
مکان مناسب پایه‌های روشنایی	۲/۵۷۶	۰/۶۵۲	-۱۱/۲۴۰	۰/۰۰۰	-۰/۴۲۳	-۰/۴۹۷	-۰/۳۴۹
فقدان پایه‌های روشنایی خارج از سرویس یا لامپ‌های سوخته	۲/۶۱۶	۰/۷۲۹	-۹/۱۷۰	۰/۰۰۰	-۰/۳۸۳	-۰/۴۶۶	-۰/۳۰۰
داشتن درپوش عایق در تأسیسات برقی	۳/۲۸۰	۰/۸۸۵	۵/۴۷۶	۰/۰۰۰	۰/۲۸۰	۰/۱۷۹	۰/۳۸۰
داشتن برچسب خطر برق‌گرفتگی	۳/۲۴۰	۰/۹۱۹	۴/۵۲۲	۰/۰۰۰	۰/۲۴۰	۰/۱۲۵	۰/۳۴۴
بسته بودن در پایه‌های روشنایی یا تابلوهای برق	۲/۹۰۶	۰/۹۸۷	-۱۶/۳۸	۰/۰۰۰	-۰/۹۰۳	-۰/۲۰۵	-۰/۱۰۸
وضعیت نور مناسب در محل تجهیزات	۲/۶۶۶	۰/۷۴۶	-۷/۷۲۳	۰/۰۰۰	-۰/۳۳۳	-۰/۴۱۸	-۰/۲۴۸
وضعیت روشنایی لامپ‌ها و تعویض به موقع لامپ‌های سوخته	۳/۰۰	۰/۵۷۸	۰/۲۰۰	۰/۸۴۲	۰/۰۶۶	-۰/۵۹۰	۰/۰۷۲

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی وضعیت امنیت فیزیکی حاشیه رودخانه انگدره

برای بررسی وضعیت بُعد امنیت فیزیکی هفت گویه در نظر گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون آماری T نشان می‌دهد که بیشتر گویه‌ها امتیاز وزنی کمتر از حد متوسط را به خود اختصاص داده‌اند که از میان گویه‌های مورد بررسی، گویه مربوط به نبود زائده اضافی و لبه‌های تیز و برنده در وسایل پارک با میانگین ۳/۶۶۳ و فقدان سیم برق یا لامپ در آب‌نما بدون کنترل ایمنی با میانگین ۳/۳۰۰ در حد متوسط رو به بالایی قرار دارند. گویه‌های مربوط به وجود جعبه

کمک‌های اولیه در سطح پارک با میانگین ۲/۳۷۳، وجود کپسول اطفای حریق در سطح پارک با میانگین ۲/۴۵۶، و ترمیم و نگهداری مستمر از امکانات ایمنی با میانگین ۲/۴۷۳ در حد مطلوب بسیار پایین‌تر قرار گرفته‌اند (جدول ۸).

جدول ۸. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد ایمنی فیزیکی در پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	Sig.(معنی داری)	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
وجود تلفن عمومی در نزدیکی پارک	۲/۵۷۳	۰/۷۳۰	-۱۰/۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۲۶	-۰/۵۰۹	-۰/۳۴۳
وجود جعبه کمک‌های اولیه در سطح پارک	۲/۳۷۳	۰/۶۸۴	-۱۵/۸۵	۰/۰۰۰	-۰/۶۲۶	-۰/۷۰۴	-۰/۵۴۸
وجود کپسول اطفای حریق در سطح پارک	۲/۴۵۶	۱/۳۱۹	-۷/۱۳	۰/۰۰۰	-۰/۵۴۳	-۰/۶۹۳	-۰/۳۹۳
وجود میز و نیمکت‌هایی با ساختار و اندازه استاندارد و متناسب با ایمنی افراد	۲/۸۹۰	۰/۸۶۰	-۲/۲۱۴	۰/۰۰۰	-۱/۱۰	-۰/۲۰۷	-۰/۱۰۱۲
فقدان سیم برق یا لامپ در آب‌نما بدون کنترل ایمنی	۳/۳۰۰	۱/۰۱۳	۵/۱۲۸	۰/۰۰۰	۰/۳۰۰	۰/۱۸۴	۰/۴۱۵
ترمیم و نگهداری مستمر از امکانات ایمنی	۲/۴۷۳	۰/۴۳۷	-۱۰/۱۶۱	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۶	-۰/۳۰۶	-۰/۲۰۷
نبود زائده اضافی و لبه‌های تیز و برنده در وسایل پارک	۳/۶۶۳	۰/۸۵۹	۱۳/۳۶۴	۰/۰۰۰	۰/۶۶۳	۰/۵۶۵	۰/۷۶۱

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

ارزیابی بُعد احساس ایمنی پارک ملت در حاشیه رودخانه‌نگدره

در بررسی وضعیت احساس ایمنی در حاشیه رودخانه‌نگدره و پارک ملت از پنج گویه استفاده شده است. و برای تحلیل داده‌های حاصل از آن از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده و نتایج این آزمون نشان‌دهنده آن است که بیشتر گویه‌ها در وضعیت نامطلوبی قرار گرفته‌اند. از میان گویه‌های مورد مطالعه، گویه مربوط به کاهش اثرهای سوء صداهای ناهنجار با میانگین ۳/۳۳۰ در وضعیت مطلوبی قرار گرفته است و گویه‌های مربوط به طیف‌های مختلف گروه‌های سنی و در نظر گرفتن نیازهای آنان با میانگین ۲/۵۰۰، عدم حضور افراد ناباب اجتماعی و معنادان با میانگین ۲/۶۵۶، و ایجاد سایه برای جلوگیری از هر گونه تنش جسمی با میانگین ۲/۷۵۳ در وضعیت نامطلوب و رو به پایین قرار دارند (جدول ۹).

جدول ۹. آزمون T برای بررسی گویه‌های بُعد احساس ایمنی در پارک ملت

گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	T	Sig.(معنی داری)	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین رضایت	حد بالای رضایت
کاهش اثرهای سوء صداهای ناهنجار	۳/۳۳۰	۰/۸۵۰	۶/۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۳۰	۰/۲۲۳	۰/۴۲۶
ایجاد سایه برای جلوگیری از هر گونه تنش جسمی	۲/۷۵۳	۰/۹۳۲	-۴/۵۸	۰/۰۰۰	-۰/۲۴۶	-۰/۳۵۲	-۰/۱۴۰
طیف‌های مختلف گروه‌های سنی و در نظر گرفتن نیازهای آنان	۲/۵۰۰	۰/۵۰۰	-۱۷/۲۹	۰/۰۰۰	-۰/۵۰۰	-۰/۵۵۶	-۰/۴۴۳
کنترل مداوم نگیان‌ها در سطح پارک	۲/۹۱۶	۰/۷۶۰	-۱/۸۹	۰/۰۰۰	-۰/۰۸۳	-۰/۱۶۹	۰/۰۰۳
عدم حضور افراد ناباب اجتماعی و معنادان	۲/۶۵۶	۰/۸۵۷	-۶/۹۳	۰/۰۰۰	-۰/۳۴۳	-۰/۴۴۰	-۰/۲۴۶

منبع: محاسبات نگارندگان برگرفته از یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها، ۱۳۹۷

جدول ۱۰. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی آرای شهروندان از رضایتمندی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در حاشیه رودخانه النگرد (پارک ملت)

گویه	حجم نمونه	درجه آزادی	آماره آزمون T	سطح معناداری
امنیت اجتماعی	۵۰	۴۹	۳۸٫۴۴	۰٫۰۰۰*
فضاهای گذران اوقات فراغت	۵۰	۴۹	۳۰٫۷۷	۰٫۰۰۰*
وجود و دسترسی آسان به فضاهای پیاده‌روی	۵۰	۴۹	۴۱٫۱۳	۰٫۰۰۰*
وجود و دسترسی آسان به فضاهای باز و سبز عمومی	۵۰	۴۹	۲۲٫۴۸	۰٫۰۰۰*
مشارکت‌های اجتماعی در امور امنیت فضا	۵۰	۴۹	۲۲٫۳۹	۰٫۰۰۰*
امکانات بهداشتی - درمانی	۵۰	۴۹	۲۴٫۹۱	۰٫۰۰۰*
عدم جرم و جنایت	۵۰	۴۹	۲۷٫۵۰	۰٫۰۰۰*
هزینه تأمین نیازهای اولیه از جمله خوراک و پوشاک	۵۰	۴۹	۲۵٫۸۱	۰٫۰۰۰*
وجود فرصت‌های شغلی	۵۰	۴۹	۲۸٫۴۶	۰٫۰۰۰*
امکانات آموزشی از جمله کتابخانه و ...	۵۰	۴۹	۲۸٫۸۲	۰٫۰۰۰*
دسترسی به ایستگاه‌های اتوبوس و تاکسی	۵۰	۴۹	۳۱٫۸۲	۰٫۰۰۰*
کارایی سیستم حمل و نقل عمومی	۵۰	۴۹	۲۸٫۳۵	۰٫۰۰۰*
پاکیزگی هوای منطقه	۵۰	۴۹	۲۸٫۹۲	۰٫۰۰۰*
سیستم جمع‌آوری و بازیافت زباله	۵۰	۴۹	۱۸٫۹۱	۰٫۰۰۰*
کیفیت بهداشت مکان	۵۰	۴۹	۲۷٫۷۲	۰٫۰۰۰*
کیفیت مسکن	۵۰	۴۹	۲۸٫۱۳	۰٫۰۰۰*
زیبایی نمای ساختمان‌ها	۵۰	۴۹	۳۱٫۹۲	۰٫۰۰۰*

سطح معناداری تا ۹۹% (*) سطح معناداری تا ۹۵% (***) عدم معناداری (NS)
 مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

باتوجه به جدول ۱۰، که از طریق آزمون تی تک‌نمونه‌ای به سنجش آرای شهروندان از رضایتمندی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در حاشیه رودخانه النگرد پرداخته و بررسی میزان توزیع نرمال پاسخ‌ها با در نظر گرفتن آزمون پیشین و این آزمون، در نهایت می‌توان بر مبنای خروجی‌های حاصل از این آزمون پارامتریک بیان کرد که میزان اهمیت رضایت شهروندان در نتیجه پیامدهای ناشی از آن بر کیفیت زندگی بسیار بالا بوده است؛ به طوری که در بیشتر مؤلفه‌های مورد سنجش سطح رضایتمندی را نشان می‌دهند. این مقوله از آماره آزمون و سطح معناداری ۹۹ درصدی حاصل از همه مؤلفه‌ها بوده است.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش به ارزیابی و تحلیل وضعیت امنیت پارک ملت در حاشیه رودخانه النگرد شهر گرگان پرداخته شد. نتایج حاکی است که میانگین کلی در پارک مورد بررسی ۲/۵۹ درصد است که نزدیک به حد متوسط قرار گرفته است. همچنین، پارک مورد مطالعه از نظر شاخص‌های دسترسی فیزیکی، طراحی خوانا، روشنایی، امنیت فیزیکی، احساس امنیت، و آسایش محیطی - بعد آلودگی محیطی (ایمنی، بهداشتی) با میانگین رتبه ۳/۴۱، ۳/۰۷، ۲/۸۹، ۲/۸۵، ۲/۸۳ و ۲/۶۴ به ترتیب در بهترین و بدترین شرایط قرار دارد. همچنین، به نظر می‌رسد میزان رضایت شهروندان و ساکنان منطقه مورد نظر از مؤلفه‌های تأثیرگذار در کیفیت زندگی آن‌ها و عملکرد مسئولان بسیار بالاست؛ به طوری که می‌توان به طور یقین بیان کرد که امنیت شهروندان منطقه و میزان رضایت آن‌ها از مؤلفه‌های موجود در بخش‌های مختلف کیفیت زندگی مطلوب می‌باشد و باعث شده به صورت مستقیم در کیفیت زندگی هر یک از آنان تأثیرگذار باشد. به طور کلی، رعایت اصول امنیت در پارک‌های شهری به منظور پیش‌گیری از خطرها و حوادث و برای حمایت از منابع انسانی و مادی یکی از ضروری‌ترین و بااهمیت‌ترین اقداماتی است که همواره باید مورد توجه قرار گیرد. ناآگاهی و رعایت نکردن اصول ایمنی در پارک‌های شهری حوادثی به دنبال دارد که موجب آسیب‌های فراوان و خساراتی جبران‌ناپذیر به انسان‌ها و

محیط زیست می‌شود. از این‌رو، پارک ملت نیز از این قاعده مستثنا نیست؛ به‌نحوی که یافته‌های حاصل از پژوهش حاکی از آن است که این پارک از لحاظ وضعیت شاخص‌های امنیت در شرایط نامطلوبی قرار دارد. بنابراین، ضروری می‌نماید که، برای ارتقای امنیت در این پارک‌ها، مخاطرات و حوادث پیرامون را شناسایی کنیم و آن‌ها را تا حد امکان کاهش دهیم. بنابراین، دستیابی به این هدف بدون شناخت مخاطرات و حوادث و کسب دانش و مهارت لازم دربارهٔ شیوهٔ پیش‌گیری از آن‌ها در پارک‌های شهری امکان‌پذیر نیست. در پایان می‌توان گفت نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پورجعفر و دیگران (۱۳۹۳) در ارتباط با سامان‌دهی و حفاظت از منظر طبیعی رودخانه‌های فصلی درون شهری، دیوسالار و دیگران (۱۳۹۴) در راستای ایده‌ها و الگوهای باززنده‌سازی مسیل‌ها و رودخانه‌های شهری، ایرانی بهبهانی و دیگران (۱۳۹۱) در ارتباط با پتانسیل رودخانه‌ها و مسیل‌های شهری برای جبران بخشی از کمبود فضاهای باز شهری، سوفیا و مارک (۲۰۰۶) در راستای اهمیت مسیل‌های شهری، و همچنین یافته‌های یانگ و ژائو (۲۰۰۷)، که همه به نوعی در ارتباط با رودخانه‌های شهری و نقش آن‌ها در افزایش کیفیت محیطی رودخانه و کیفیت زندگی و فضاهای شهری‌اند، هم‌سو بوده و نتایجی مشابه با مطالعات پیشین را نشان می‌دهد.

باتوجه به یافته‌های پژوهش، راهبردها و پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت رابطه بین رودخانهٔ شهری النگذره و پارک ملت مورد پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود:

- اولویت در برنامه‌ریزی و طراحی پوشش گیاهی در اطراف رودخانه در جهت بهره‌گیری از کلیهٔ فضاها، اعم از فضاهای باز برای افزایش امنیت و در نتیجه بالا بردن کیفیت زندگی شهروندان؛
- افزایش کیفیت فضایی محیط با ایجاد زمینه‌های لازم برای افزایش امنیت در حاشیهٔ رودخانه؛
- مدیریت مناسب برای کاهش ضایعات زیست‌محیطی در اطراف منطقهٔ مورد مطالعه؛
- قابلیت رؤیت تابلوهای راهنما و هشداردهندهٔ پارک‌ها در روز و شب؛
- مناسب‌سازی ورودی پارک‌ها برای عموم مردم و احداث مسیرهای مناسب برای افراد معلول؛
- طراحی حاشیهٔ رودخانه و پارک برای مراسم مختلف در سطح ناحیه و منطقهٔ شهری؛
- فرهنگ‌سازی و آموزش شهروندان در راستای استفاده از رودخانه‌ها به‌عنوان یک المان شهری برای افزایش امنیت و کیفیت زندگی در ابعاد مختلف؛
- بهبود و استانداردسازی عبور و مرور ماشین‌های امدادی و دیگر ماشین‌آلات مورد نیاز در پارک برای خدمات‌رسانی به مردم در صورت وقوع حوادث؛
- بهبود وضعیت روشنایی محوطهٔ پارک‌ها برای استفادهٔ شبانهٔ استفاده‌کنندگان و حفاظت از تجهیزات در پارک؛
- تلاش برای شناساندن محیط رودخانه و پارک به‌عنوان یک مکان گردشگری در شهر؛
- کوشش مسئولان شهری برای برگزاری برنامه‌های جمعی مانند پیاده‌روی در اطراف رودخانه و پارک؛
- بهره‌گیری از آرای شهروندان منطقه با هدف توسعهٔ مشارکتی؛
- امکان دسترسی فیزیکی و استمرار چشم‌اندازهای بصری بین شهر و رودخانه؛
- نزدیک کردن رابطهٔ شهر و شهروندان با محیط‌های طبیعی از جمله رودخانه‌ها و پارک‌های شهری؛
- در نظر گرفتن امکانات و خدمات برای همهٔ گروه‌های سنی باتوجه به نیاز آن‌ها؛
- استفاده از حداکثر پتانسیل برای طراحی منظر و زیباسازی حواشی رودخانه با رعایت استانداردها؛
- برنامه‌ریزی برای کاهش آلودگی صوتی در پارک از جمله کاشت گیاهان متراکم و دیوار مانع صوتی.

منابع

۱. ابرکار، محمد (۱۳۸۷). معیارهای طراحی شهری در طبیعت، معیارهای ادراک محیطی نمونه رود دره فرخزاد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مهندسی محیط زیست، تهران: دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران.
۲. اسپرن، آن ویستن (۱۳۸۴). زبان منظر، ترجمه سیدحسین بحرینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۳. اسلامی راد، قربان و قاسمی، یاسر (۱۳۹۰). نقش و اهمیت مبلمان شهری در سامان‌دهی و زیباسازی فضاهای گردشگری شهری، همایش گردشگری و توسعه پایدار، همدان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، همدان.
۴. ایرانی بهبهانی، هما و دیگران (۱۳۹۱). حفاظت و باززنده‌سازی منظر رود دره دربند براساس الگوهای رفتاری، فصل‌نامه محیط‌شناسی، ۳۸(۶۲): ۱۲۷-۱۳۴.
۵. پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۴). راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، تهران: نشریات وزارت مسکن و شهرسازی.
۶. پریور، پرستو و دیگران (۱۳۹۲). بسط چارچوب ارزیابی راهبردی محیط زیستی طرح‌های توسعه شهری براساس تفکر تاب‌آوری، نشریه نامه معماری و شهرسازی، ۶(۱۱): ۱۵۵-۱۷۰.
۷. پورجعفر، محمدرضا و دیگران (۱۳۹۳). بررسی انگاره‌های مؤثر بر طراحی منظر پایدار رودخانه‌های فصلی درون شهری (مطالعه موردی: رودخانه خشک شیراز)، پایداری، توسعه، و محیط زیست، ۱(۳): ۷۱-۸۶.
۸. تبریزی، نازنین (۱۳۸۱). طراحی چشم‌انداز رودخانه‌های درون‌شهری، ماه‌نامه تخصصی پیام سبز، ۲(۱۰ و ۱۱): ۱۲-۱۸.
۹. تقوایی، سیدحسین (۱۳۹۱). معماری منظر: درآمدی بر تعریف‌ها و مبانی نظری، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
۱۰. توسلی، محمود (۱۳۷۶). طراحی شهری در بخش مرکزی تهران، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
۱۱. حسینی، معصومه و دیگران (۱۳۹۴). اندازه‌گیری و تجزیه و تحلیل ایمنی در پارک‌های عمومی (مطالعات موردی پارک‌های کوه سنگی و بسیج در مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه منطقه‌ای، ۱۳(۱): ۱۸۵-۲۰۷.
۱۲. حیاتی، باب‌اله و دیگران (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر رضایت بازدیدکنندگان با کیفیت خدمات ارائه‌شده در پارک‌های تبریز، اولسین کنفرانس اقتصاد شهری مشهد، ص ۱-۱۷.
۱۳. خادم‌الحسینی، احمد (۱۳۹۵). ارزیابی پایداری در فضای سبز شهری در ناحیه ۱۵ اصفهان، فصل‌نامه تحقیقات جغرافیا، ۴۸(۴): ۷۵۱-۷۶۳.
۱۴. خلیل‌نژاد، سیدمحمدرضا (۱۳۸۹). مبانی اصلاح الگوی مصرف در بخش فضای سبز شهری، دو فصل‌نامه محیط زیست و توسعه، ۱(۲): ۱۱-۲۲.
۱۵. دیناروندی، مرتضی و دیگران (۱۳۹۲). مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست در پارک‌های شهری (منطقه مورد مطالعه: منطقه ۶ شهرداری تهران)، مجله محیط‌شناسی، ۳: ۷۵-۹۰.
۱۶. دیوسالار، اسدالله و دیگران (۱۳۹۴). ایده‌ها و الگوهای باززنده‌سازی مسیل‌ها و رودخانه‌های شهری (مطالعه موردی: رودخانه شاهرود)، فصل‌نامه انسان و محیط زیست، ۳۵: ۱-۱۶.
۱۷. رحمانی فیروزجاه، علی و سهرابی، سعیدیه (۱۳۹۴). بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین مبلمان شهری و کیفیت زندگی، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۵(۱۶): ۱۷۹-۱۹۹.
۱۸. رضوان، علی و فتحی، منصور (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با احساس ناامنی در محلات شهری؛ ناحیه ۳ منطقه ۱۷ تهران، فصل‌نامه رفاه اجتماعی، ۱۲(۴۵): ۳۸۷-۴۱۰.
۱۹. زندیه، مهدی و جعفرمن، محمود (۱۳۸۹). رهیافتی در منظر پایدار بر رودخانه‌های دائمی، مجله باغ نظر، ۷(۱۴): ۱۵-۲۶.

۲۰. ساشورپور، مهدی و ابراهیم الیاسی (۱۳۹۴). طراحی شهری آبکنار با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: رودخانه مه‌آباد)، دوفصل‌نامه پژوهش‌های منظر شهری، ۲(۴): ۱۹-۳۳.
۲۱. سلطانی، علی و نامداریان، احمدعلی (۱۳۹۰). تحلیل نقش فضاهای شهری در دست‌یابی به توسعه پایدار شهرها، تبیین پارادیم ارتباط، فصل‌نامه باغ نظر، ۸(۱۸): ۳-۱۲.
۲۲. شمعی، علی و احمد پوراحمد (۱۳۸۴). به‌سازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۲۳. غفاری، علی و دیگران (۱۳۹۲). تکامل رویکرد پیش‌گیری از جرم مبتنی بر طراحی محیطی در محیط‌های مسکونی با استفاده از CPTED، فصل‌نامه مسکن و محیط روستایی، ۳۲(۱۴۴): ۳-۱۶.
۲۴. قزایی، فریبا و دیگران (۱۳۸۹). بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری، مناطق ۲ و ۱۱ تهران، فصل‌نامه آرمان‌شهر، ۴: ۱۷-۳۲.
۲۵. کاکوند و دیگران (۱۳۹۲). ارزیابی تطبیقی تصویر ذهنی شهروندان با برنامه‌ریزان به کیفیت محیط شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر قزوین)، باغ نظر، ۲۵(۱۰): ۱۰۱-۱۱۲.
۲۶. لحمیان، رضا و دیگران (۱۳۹۲). نقش میلمان شهری در توسعه گردشگری، مطالعه موردی: شهر ساری، فصل‌نامه آمایش جغرافیایی فضا، ۳(۱۰): ۱۰۱-۱۲۰.
۲۷. مختاری، مرضیه و نظری، جواد (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی کیفیت زندگی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
۲۸. مهرآرا، مریم و لاهیجانیان، اکرم الملوک (۱۳۹۳). بررسی وضعیت پارک‌های شهری در جهت حفظ محیط زیست و ارائه راهکارهای مدیریتی مناسب (مطالعه موردی: پارک‌های منطقه ۷ شهر تهران)، نشریه انسان و محیط زیست، ۱۲(۲): ۵۵-۶۷.
۲۹. محمدزاده، رحمت (۱۳۹۰). بررسی کیفیت عوامل فضایی و کالبدی فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی شهر جدید سهند، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، ۳(۴۷): ۲۹-۳۸.
۳۰. موسی‌زاده، حسین؛ ایزساک، ایوا و حسینی امینی، حسن (۱۳۹۷). تحلیل نقش رودخانه‌ها بر امنیت مناطق مرزی با رویکرد پدافند غیرعامل یک مطالعه موردی در استان خراسان شمالی، ایران، همایش گردشگری و توسعه پایدار، سیزدهمین کنگره انجمن جغرافیایی ایران، سازمان جغرافیایی ایران، تهران.
۳۱. نقی‌زاده، محمد (۱۳۸۶). ادراک زیبایی و هویت شهر در پرتو تفکر اسلامی، اصفهان: انتشارات سازمان فرهنگی و تفریحی شهرداری اصفهان.
۳۲. یوسفی روبات، و دیگران (۱۳۹۳). تناسب فضایی- مکانی فضای سبز شهری در پارک‌های منطقه‌ای شهر بیرجند، مجله تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۳۳(۲): ۱۱۳-۱۳۰.
33. Abarkar, M. (2008). *Natural Resort Urban Design Criteria of Environmental Perceptions Sample Valley Farahzad*. MA: Environmental Engineering, Environmental Faculty of Tehran University, Tehran; p.101. (In persian).
34. Dinarvandi, M. et al. (2013). Health Management, Safety and Environmental in Urban Parks (Study Area: District 6 of Tehran Municipality), *Journal of Environmental Studies*, 3: 75-90. (In persian).
35. Diosalar, A. et al. (2015). Ideas and patterns of regeneration of urban canals and rivers (Case study: Shahroud River), *Human and Environment Quarterly*, 35: 1-16. (In persian).
36. Elyasi, M. et al. (2015). Impact of sense of coherence on oral health behaviors: a systematic review, *PLoS ONE*, Vol. 10.
37. Eslami Rad, Gh. and Ghasemi, Y. (2011). The role and importance of urban furniture in organizing and beautifying urban tourism spaces, *Tourism and Sustainable Development Conference*, Hamedan, Islamic Azad University, Hamedan Branch, Hamedan. (In persian).

38. Hayati, B. et al. (2011). Investigating the Factors Affecting the Satisfaction of Visitors with the Quality of Services Provided in Tabriz Parks, *First Conference on Urban Economics of Mashhad*, PP.1-17 (In persian).
39. Hosseini, M. et al. (2015). Measuring and Analyzing the Safety in Public Parks (Case Studies of Kohsangi and Basij Parks in Mashhad), *Journal of Geography and regional development*, 13(1) 185-207 (In persian).
40. Irani Behbahani, H. et al. (2012). Protection and Revitalization of Manzar Rud Darband Darband Based on Behavioral Patterns, *Journal of Environmental studies*, 38 (62)127-134 (In persian).
41. Kakawand, E. et al. (2013). Comparative assessment of mental image of citizens with planners to quality of the urban environment (Case study: Qazvin Distressed Area), *Bagh-e Nazar*, 25(10): 101-112 (In persian).
42. KhademHosini, A. (2016). Assessment of sustainability in Urban Green Space in 15 districts of Isfahan, *Human Geography Research Quarterly*, 48(4): 751-763 (In persian).
43. Khalilnejad, S.M. (2010). Fundamentals of Correction of Consumption Pattern in Urban Green Space, *Journal of Environment and Development*, 1 (2): 11-22. (In persian).
44. Lahmian, R. and et al. (2013). The Role of Urban Furniture in Tourism Development, Case Study: Sari City, *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 3 (10): 101-120. (In persian).
45. Mehrara, M. and Lahijanian, A.A. (2014). Investigating the status of urban parks in order to protect the environment and providing appropriate management strategies (Case study: parks in District 7 of Tehran), *Journal of Human and Environment*, 12 (2): 55-67. (In persian).
46. Mohammadzadeh, R. (2011). Investigating the quality of spatial and physical factors of open spaces of residential complexes in Sahand New City, *Journal of Fine Arts, Architecture and Urban Planning*, 3 (47): 29-38. (In persian).
47. Mokhtari, M. and Nazari, J. (2010). *Sociology of Quality of Life*, Tehran: JameehShenasan Publications. (In persian).
48. Mousazadeh, H. (2018). The influence of the urban rivers on the quality of life of citizens with emphasis on Zayanderud river in Isfahan city- Iran, *Urban Geography Conference*, Buk, Hungary, 5-6 April.
49. Mousazadeh, H. Izsak, E. and Hosseini Amini, H. (2019). Analysis of the role of rivers on border security with passive defense approach A case study in North Khorasan Province, Iran, *Tourism and Sustainable Development Conference, 13th Congress of the Geographical Association of Iran*, Iran Geographical Organization, Tehran. (In persian).
50. Mousazadeh, H. and Izsak, E. (2018). Analysis of the role of urban rivers on the development of Iranian cities, *Unpublished manuscript, Department of Regional Science*, Eotvos Lorand University, Budapest, Hungary.
51. Mousazadeh, H. and Izsak, E. (2018). Rivers and Urban Development in Iran: Rivers as the forgotten part of urban management, *International Conference on Civil Engineering, Architecture and Urban Management in Iran*, Tehran, Iran.
52. Naghizadeh, M. (2007). *Perception of beauty and identity of the city in the light of Islamic thought*, Isfahan: Isfahan Municipality Cultural and Entertainment Organization Publications. (In persian).
53. Pakzad, J. (2005). *Urban Space Design Guide in Iran*, Tehran: Ministry of Housing and Urban Development Publications. (In persian).
54. Parivar, P. et al. (2013). Expansion of the framework of strategic environmental assessment of urban development projects based on resilience thinking, *Journal of Architecture and Urban Planning*, 6 (11): 155-170. (In persian).

55. Pourjafar, M.R. et al. (2014). Investigating the Effective Ideas on Sustainable Landscape Design of Seasonal Urban Rivers (Case Study: Shiraz Dry River), *Sustainability, Development, and Environment*, 1 (3): 71-86. (In persian).
56. Qaraei, F. and et al. (2010). Investigating and measuring the sense of security in different urban areas, Districts 2 and 11 of Tehran, *Armanshahr quarterly*, 4: 17-32. (In persian).
57. Rahmani Firoozjah, A. and Sohrabi, S. (2015). Sociological Study of the Relationship between Urban Furniture and Quality of Life, *Urban Sociological Studies*, 5 (16): 179-199. (In persian).
58. Rezvan, A. and Fathi, M. (2012). Investigating the Factors Related to Feeling Insecure in Urban Areas; Area 3, District 17, Tehran, *Social Welfare Quarterly*, 12 (45): 387-410. (In persian).
59. Sashourpour, M. and Ebrahim, E. (2015). Waterfront Urban Design with a Sustainable Development Approach (Case Study: Mahabad River), *Bi-Quarterly of Urban Landscape Research*, 2 (4): 19-33. (In persian).
60. Shamaei, A. and Pourahmad, A. (2005). *Building and Renovating a City from the Perspective of Geography*, Tehran: Tehran University Press. (In persian).
61. Soltani, A. and Namdarian, A.A. (2011). Analyzing the Role of Urban Spaces in Achieving Sustainable Urban Development, Explaining the Communication Paradigm, *Bagh-e Nazar Journal*, 8 (18): 3-12. (In persian).
62. Sophia, J. and Mark, P.T. (2006). Why rehabilitate urban river systems, *Research in Geography*, 38(3): 312-325.
63. Spiren, A.W. (2005). *Landscape Language*, translated by Seyyed Hossein Bahreini. Tehran: Tehran University Press. (In persian).
64. Tabrizi, N. (2002). Landscape design of intercity rivers, *Payam Sabz specialized monthly*, 2 (10 and 11): 12-18. (In persian).
65. Taqvaei, S. A. (2012). *Landscape Architecture: An Introduction to Definitions and Theoretical Foundations*, Tehran: Shahid Beheshti University. (In persian).
66. Tavassoli, M. (1997). *Urban design in the central part of Tehran*, Tehran: Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center Publications. (In persian).
67. Yousefi Rubiat, and et al (2014). Spatial Fitness - Urban Green Space in Regional Parks of Birjand, *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 33 (2): 113-130. (In persian).
68. Zandieh, M. and Jaferman, M. (2010). A Sustainable Landscape Approach of Permanent Rivers, *Bagh-e Nazar Journal*, 7 (14): 15-26. (In persian).
69. Zhao, Y.W. Yang, Z.F. and Xu, F. (2007). Theoretical framework of the urban river restoration planning, *Environmental Informatics Archives*, Vol. 5, pp. 241-247.
70. Zhu, X. and Wang, W. (2011). Analysis on urban vitality elements and model construction, *International Conference on Electric Technology and Civil Engineering (ICETCE)*, Lushan, China, 22-24 April.